

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

406

Vragen van het lid **Ziengs** (VVD) aan de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *het stilleggen van Nederlands grieponderzoek* (ingezonden 7 september 2015)

Antwoord van Minister **Schippers** (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) mede namens de Ministers van Veiligheid en Justitie en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en de Staatssecretaris van Economische Zaken (ontvangen 28 oktober 2015) Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2015–2016, nr. 88

Vraag 1

Heeft u kennisgenomen van het bericht «Nederlands grieponderzoek ligt stil door Amerikaans beleid» van BNR?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Klopt het bericht dat een deel van het Nederlands grieponderzoek niet kan plaatsvinden vanwege de afhankelijkheid van Amerikaanse financiering en de voorwaarden die door de Amerikaanse overheid gesteld zou worden? Wat is uw mening over deze berichtgeving?

Antwoord 2

Vogelgrieponderzoek in Nederland vindt plaats in een internationale omgeving, waarbij een deel van de financiering afkomstig is uit de Verenigde Staten. Financiers stellen eisen aan (de uitvoering van) het onderzoek, waaronder ook veiligheidsaspecten. Mede naar aanleiding van een reeks (bijna-)incidenten met gevaarlijke biologische agentia is het beleid in de Verenigde Staten aangescherpt. De Verenigde Staten geven aan alleen nog onderzoek te financieren in laboratoria waar het onderzoek wordt uitgevoerd volgens deze aangescherpte veiligheidseisen.

Het kabinet vindt het belangrijk dat onderzoekers ervan uit kunnen gaan dat over hun veiligheid wordt gewaakt en dat voortdurend wordt nagedacht over de mogelijke consequenties van nieuwe wetenschappelijke ontwikkelingen en

¹ <http://www.bnr.nl/radio/bnr-spitsuur/wetenschap-vandaag/789831-1509/nederlands-grieponderzoek-ligt-stil-door-amerikaans-beleid>

eventueel noodzakelijke verbeteringen van bestaande regelgeving op het gebied van veiligheid. Dit geldt juist voor onderzoek waarbij genen van ziekteverwekkers worden gemodificeerd, waardoor ze andere, waaronder ook gevaarlijkere, eigenschappen kunnen krijgen, zogenaamd «gain-of-function» onderzoek. Het vogelgrieponderzoek is hiervan een voorbeeld. Het is aan de instellingen om te werken volgens de afspraken die ze met hun financier maken.

Vraag 3

Is de angst voor bioterrorisme gegrond? Zo ja, welke invloed heeft dit op «gain to function»-onderzoek in Nederland en de rest van de wereld?

Antwoord 3

Biologische agentia en kennis en technologieën hierover kunnen worden misbruikt voor bijvoorbeeld de ontwikkeling van biologische wapens, het zogenaamde dual use principe. In de praktijk is een aanslag met biologische agentia niet erg waarschijnlijk, mede omdat het maken van een effectief wapen technisch zeer complex is. De mogelijke gevolgen van biologische wapens kunnen echter zeer groot zijn.

Daarom nemen laboratoria reeds extra beveiligingsmaatregelen voor onderzoek met hoogpathogene biologische agentia, waaronder «gain of function» onderzoek. In Nederland werken onderzoekers volgens de Gedragscode Biosecurity, die door de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) is opgesteld. Daarnaast dienen onderzoekers, op basis van de Nederlandse dual use exportcontrolewetgeving, voor publicatie van de onderzoeksresultaten na te gaan of ze een exportvergunning moeten aanvragen.

Vraag 4 en 5

Wat is uw reactie op de stelling dat Nederlandse onderzoekers hun onderzoeksresultaten niet altijd mogen publiceren in wetenschappelijke tijdschriften vanwege mogelijk gevoelige informatie?

Deelt uw de mening dat openbare onderzoeksresultaten kunnen bijdragen aan belangrijk vervolgonderzoek en de ontwikkeling van innovatieve producten die preventieve gezondheidswinst kunnen opleveren? Zouden de onderzoeksresultaten daarom niet altijd beschikbaar moeten zijn voor andere onderzoekers?

Antwoord 4 en 5

Restricties op het publiceren van onderzoek is geen onbekend fenomeen. Bij nucleair onderzoek werkt men al langer met beperkingen ten aanzien van de publicatie van gebruikte methodieken. Toch zijn onderzoeksresultaten in die tak van wetenschap beschikbaar. Zo zijn er ook EU-regels voor het exporteren van zogenaamde dual use goederen en kennis. Het dual use principe geeft aan dat de goederen of kennis naast voor het bedoelde vreedzame gebruik ook verkeerd kunnen worden gebruikt, bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van biologische wapens en bioterrorisme. Voor een deel van de kennis, bijvoorbeeld over vogelgriep, is EU-regelgeving van toepassing. De exportcontrole betekent niet a priori een verbod op het uitvoeren van goederen of van publicaties. Er vindt wel een zorgvuldige afweging plaats en op basis daarvan wordt de exportvergunning al dan niet toegekend. De recente rechterlijke uitspraak over het vogelgrieponderzoek laat dit exportcontrolesysteem in stand. De afwegingen die bij de exportvergunningverlening gelden zijn vergelijkbaar met de afwegingen die de Verenigde Staten nu vooraf maken bij het toekennen van financiering.

Vraag 6

Wat zijn de gevolgen van het stopzetten van het Nederlands grieponderzoek? Welke maatregelen kunnen worden genomen om het Nederlands grieponderzoek te hervatten?

Antwoord 6

Het door Nederland gefinancierde vogelgrieponderzoek wordt niet stopgezet. Op dit moment doen de VS voorstellen voor extra financieringseisen voor dual-use onderzoek, waarbij aanvullende veiligheidseisen de belangrijkste aanscherpingen zijn. Onderzoeken die grotendeels door de VS worden

gefinancierd kunnen worden voortgezet, mits aan deze financieringseisen wordt voldaan.

Dit laat overigens onverlet dat in Nederland uitgevoerd onderzoek aan Nederlandse regelgeving moet voldoen.

Vraag 7

Deelt u de mening dat vaccins een grote succesfactor zijn bij het terugdringen van infectieziekten? Hoe kunnen we er zorg voor dragen dat «gain of function»-onderzoek toch kan plaatsvinden, zodat betere vaccins kunnen worden ontwikkeld voor bijvoorbeeld de griep of vaccins voor doorontwikkelde virussen, zoals het H7N9-vogelgriepvirus?

Antwoord 7

Uiteraard zijn vaccins een belangrijk middel bij de bestrijding van infectieziekten. Infectieziekten houden zich niet aan landsgrenzen. Mede daarom vindt vaccinontwikkeling ook op internationale schaal plaats. Het «gain-of-function» onderzoek, waar de Verenigde Staten extra veiligheidseisen aan stellen, is gericht op het begrijpen van mechanismen hoe deze ziekteverwerkers in de natuur mogelijk ook zouden kunnen veranderen. Deze, uit «gain-of-function» onderzoek verkregen, kennis vormt een aanvulling op de kennis die is verkregen via andere wegen. Deze kennis zou mede kunnen worden gebruikt voor het ontwikkelen van vaccins, antivirale middelen of diagnostiek. De verschillende onderzoeken naar de ontwikkeling van vaccins moeten voldoen aan de relevante veiligheidseisen. Wanneer aan de gestelde veiligheidseisen wordt voldaan, kan het benodigde onderzoek, waaronder ook «gain-of-function» onderzoek voor vaccinontwikkeling, plaatsvinden.